

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
9 Decembre st. v.
21 Decembre st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 50.

ANUL XX.
1884.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Cinna séu Clemența lui August.

— Tragedie in cinci acte, de Pierre Corneille. —

Actul al doilea.

SCENA I.

August, Cinna, Maxim, Trupă de Curteni.

August.

Toți să se retragă 'ndată și să nu mai intre nimeni.
Tu, Cinna, rămâi cu mine, și tu, Maxim de asemeni.

(Toți se retrag afară de Cinna și Maxim.)

Acest imperiu pe mare și uscat, ăst mare nume,
Asta suveranitate care-o am pe 'ntrăga lume,
Acest rang ilustru, astă strălucire-așa de mare,
Care m'a costat odată sânge mult și supărare,
In sfârșit totul ce-adără in innalta-mi fericire,
Prezența supărătoare-a unui curtesan din fire,
Nu e decât din acele fericiri care orbesce:
Cum ne bucurăm de dēnsa, nimene n'o mai iubesc.
Ambițiunea displace decă este săturată,
De-o protivnică ardōre ardōrea sa e urmată.
Spiritul nostru impinge pân' la ultima suflare
O dorință 'nflăcărata cătră-un lucru ôre-care,
Și se 'ntôrce-apoi la sine-și, ne mai avēnd loc să
sbōre —

Și de sus din innălțime jos el vrē să se pogōre.
Am dorit și eu imperiul, l'am dorit și l'am avut,
Dar, dorindu-l, de me credeți, încă nu l'am cunoscut:
Am găsit in stăpânirea sa, ca ori-ce incântare
Lacrămile necurmate, grigile ingrozitoare,
Mii de dușmani tainici, mōrtea totdeuna așteptată,
La plăcere — tulburare, și odihnă — nici odată.
Sylla in astă favōre supremă m'a precedat,
Cesar — tatăl meu — de dēnsa de-asemeni s'a bucurat,
Dar amēndoi intr'atata deosebit au privit-o,
Incât unul a lăsat-o, ér celalalt a primit-o;
Inșē unul crud și barbar a murit iubit, in pace,
In orașul seu ca omul care numai bine face;
Cestălalt, slăbit cu totul, vede singur in senat
Firul vieții sale 'n public de un asasin curmat.
Acest esemplu-ar ajunge de-ajuns a me instrui,
Decă numai de el singur m'aș pute povățui:
Unul, imi dīce: urmēză; altul, par că-mi dă fiōre;
Dar esemplul câte-odată e-o oglindă 'nșelătoare:
Și destinul ce ne-așteptă prevēdūt prin gânduri sute
Nu e nici el totdeuna scris in faptele trecute.
Câte-odată-un om se sfarmă unde-un altul e salvat —
Și acolo unde unul pere, altul e scăpat.

Étă, amicii mei, totul care me neliniscesc;

Voi, acei ce pe Mecena și Agrippa 'nlocuesce,
Pentru-a resolvī acēsta cum veți socoti mai bine,
Luați puterea mea tōtă, cinstea ce mi se cuvine,
Nu considerați acēsta așa 'nnaltă măreție
Romanilor uriciōsă și greōie chiar și mie;
Luați-me drept un prietin nu ca suveran și — étă
Roma, August, Statul — totul las la-a vōstră judecată:
Faceți voi din Europa, Asia, Africa — 'n pace
Séu o mare monarchie, séu republică — ce-ți face;
Eu prefac părerea vōstră 'n regula mea, căci doresc
Séu tot împērat, séu simplu cetățēn să mai trăiesc.

Cinna.

Cu tōtă surprisa nōstră și-a mea insuficiență
Eu ve voiu ascultă, Dōmne, fără multă politețā —
Și pun jos respectul care m'ar pute împedecā
A combate o greșelă cătră care-ați inclină;
Suferiți-o cu-acel spirit ce ve dă mārirea 'ntrēgā,
Căci ve veți mājī cu-o pată pré uritā și pré negrā
Decă inima deschideți astor fel de impresiuni,
Până 'n a condemnā tōte ale vōstre acțiuni.
Nu renunțām nici odată la favoruri legitime;
Păstrām fără remușcare ce câștigām fără crime;
Cu cât binele-i mai mare, nobil, vrednic de păstrat,
Cu-atāt cel ce-l părăsesce-l judecā réu câștigat.
Nu intipăriți, o! Dōmne, astă rușinōsă pată
In aceste virtuți, care v'au făcut monarch de-odată
Voi aveți tot dreptate și fără vre-un atentat
Prin acēsta forma veche-a Statului voi o-ați schimba
Prin dreptul de luptă Roma-i sub a vōstră dictatură
Lumea-i sub legile Romei, sub a ei magistratură;
Voi prin arme-ați câștigat-o, căci ori-ce cuceritori
Nu sūnt și tirani și aspri, pentru-a fi usurpători.
Când sub legile lor dēnșii au provinci ascultătoare,
Guvernând drept, sūnt de sigur ômeni drepti, au nume
mare:

Asta a făcut-o Cesar; voi să-l urmăriți cu zel;
Séu să-i blăstēmați memoria, séu să faceți ca și el.
Decă puterea supremă este prin August blamată,
Cesar fu tiran și mōrtea-i a fost bine meritată.
Voi datoriti socotelā dēilor de-acel mult sânge,
Ce l'ați vērsat pentru dēnsul vrēnd la rang-u-i a ajunge.
Nu ve mai temeți dar, Dōmne, de-un destin așa ne-
mernic:
Peste-ai vōștri ani vegheză un demon mai mult pu-
ternic;

Atentatele la vieța vōstră n'au avut efect,
Pe când cel ce-a vrut să-l pērdă, l'a perdut chiar la
moment.

Se fac contra vōstră planuri, inșē nu se esecut,
Sūnt destui asasinatori, inșē nu mai este Brut;

În sfârșit, chiar decă trebuî a muri, e pré frumos
 A muri stăpânul lumii mare și victorios.
 Aceste 'n puține vorbe, decă-am îndrăsnit de-am ȃis,
 Am voit a face numai pentru Maxim un avis.

Maxim.

Da, acord că August are dreptul de a conservá
 Imperiul cãtră care l'a 'nnãlțat virtutea sa,
 Că cu prețul vieții sale la caz de nefericire
 A făcut din a sa țeră o pré dréptă cucerire;
 Dar cã fãr' să se 'nnegrască densusul n'ar puté lãsá
 Sarcina pe care mâna-i n'o mai pôte suportá,
 Și să se 'nvinovățescă pe Cesar de-un guvern rëu,
 Să i se aprópe mórtea, nu pot să le-acord și eu.
 Roma este-a vóstră, Dómne, tronul e averea vóstră,
 Toți putem în libertate să dispunem de a nóstră,
 Póte-ori-cine s'o păstreze, să se desfacă de ea,
 Toți pot asta, dar voi, Dómne, tocmai asta n'ați puté!
 Ați fi devenit atunce, spre-a fi totul imblândit,
 Slavul mării supreme cãtră care v'ați suit!
 Stăpâniți-o dară, Dómne, fără să ve stăpânescă;
 De-a ve captivă — departe; suferiți să părăsescă
 Înima nóstră; în fine faceți ca toți să 'nțelégă,
 Că din totul ce au ele cu nimica nu ve légă.
 Roma vóstră altă dată ve dádea în ea născare,
 Voi — atot-puternicia vóstră cea atât de mare;
 Și ve imputá de crimă Cinna, dar cu nedreptate,
 Cãtră patria natală o deplină libertate!
 El numesce remușcare chiar și-a patrei iubire!
 Decî mărirea prin virtute suferé vre-o înnegire —
 Și nu e decăt obiectul vrednic de-al nostru dispreț,
 Decă infamia este efectelor sale preț!
 Vreu să ȃic chiar cã prin asta Romei voi îi dăruiti
 Mult mai multe daruri scumpe decăt dela ea primiți.
 Se comite dar o crimă chiar nedemnă de iertare
 Când recunoștința este decăt dar cu mult mai mare?!
 Urmați, urmați dară, Dómne, ceriului ce ve șoptesce:
 A imperiului ură gloria v'o indoiesce;
 Și atunci posterității mare și fãimos veți fi:
 Mai puțin a posedá-o, decăt a o părăsi.
 Fericirea póte duce la mărirea cea supremă,
 Dar spre a renunțá la dēnsa trebuie-o voințá fermă,
 O virtute; puținí fôrte merg pân' a desprețui —
 După ce-au dobândit sceptrul — fericirea de-a domni;
 Și considerați afară de aceste cã domniți
 Peste Roma, unde ori cum de curteni de ve numiți,
 Monarchia e urită și numele de 'mpérat,
 Ascunđend pe cel de rege, ne dá mult de cugetat.
 Trece de tiran acel ce peste ea-i stăpânitor,
 De-o servește-ajunge slugă, de-o iubesc — trădător.
 Cei ce-o suferé au înimi lașe, slabe, injosite —
 Și spre-a se lipsi de dēnsa totul se chiamá virtute.
 Aveți, Dómne, de aceste probe multe și pré certe:
 S'au făcut în contra vóstră ȃece 'nterprinderi deșerte,
 Póte-a un-spre-ȃecă este gata chiar să isbucnescă —
 Și mișcarea, care vine ca să ve neliniscescă,
 Este un avis cu care ceriul v'a insciințat,
 Care, spre-a ve salvá, n'are altă cale de urmat.
 La 'ncercări a ve espune fie-ve din minte șters;
 E drept cã-i frumos să móră un stăpân peste-univers,
 Dar cea mai frumósă mórte tot memoria mănjesce,
 Decă, făcend să trăiescá gloria, o lãsăm de cresce.

Cinna.

Decă iubirea de țeră trebuie să prevaleze,
 Gândul numai cãtră dēnsa trebuî să vi se 'ndrepteze;
 Și acēsta libertate ce-atât pare de dorit,
 Pentru Roma vóstră, Dómne, este-un bine 'nchipuit
 Mai rēu decăt trebuincios, care este chiar de tot de-
 parte
 De-acel ce un bun principe îl face pentru-a sale State:
 El cruțá ori-ce onoruri cu ordine, înțeleptesce

Și cu multă osebire dá pedepsi și respăltesce —
 Și dispune chiar de totul ca un drept stăpânitor,
 Fără să grăbescă ceva frica unui succes;
 Dar stăpân fiind poporul se infurie de-o cértă,
 Însé vócea rațiunii n'o consultá nici odată;
 Onorurile-s vëndute celor mai ambițioși,
 Puterea lãsată 'n mâna celor ce-s mai furioși,
 Acești mici stăpâni, vėdendú-și puterea lor mărghinită
 Într'o vreme-atât de scurtă, cãci pe-un an le e menită,
 Fac să nască pré de vreme fructul ce mereu viséză,
 De frica să nu remăe pentru-acei ce le urméză.
 Fiind cã au parte mică din tóte ce poruncesc,
 Secerá fără cruțare jos în cãmpul cel obștesc,
 Asigurați cã ori-cine le ertá ori-ce defect,
 Sperând a avé în urmă un alt fel de tratament.
 Statul cel mai rēu din lume este Statul poporal.

August.

Și totuși în Roma singur care place 'n general.
 De cinci sute de ani ura contra regilor hrănesce
 Cu laptele cel mai dulce pe toți fiii ce-o iubesc:
 Ca s'o smulgem noi din înimi, este pré 'nrădēcinată.

Maxim.

De pré multe rele, Dómne, Roma este 'ncunjurată.
 Poporul, ce le iubescce, fuge de-a le vindecá:
 Obiceiul reguléză, ér nu rațiunea sa.
 Acēsta greșelă veche ce Cinna vré s'o dobóre,
 E-o greșelă fericită ce el scie s'o adóre —
 Și pe care-o lume 'ntrégă chiar și când o-a ascultat,
 A vėđut de ea 'n picioré capul regilor cãlcat;
 Și cruțarea sa pornită de prin funduri de provincii,
 Când veniá cu 'nfuriere ce puteau să facá princi?
 Îndrăsnesc a ȃice, Dómne, cã în ori și care parte
 Nu sânt bucuross primite ori și ce formă de State;
 Ori-ce popor pe-al seu are conform cu natura sa,
 Fãr' a-i face-o nedreptate nici nu s'ar puté schimbá.
 Astfel e-a ceriului lege, ordinu-i ne'nlăturat,
 Când atâta osebire 'n univers a sēmēnat:
 Macedonia iubescce mai mult forma monarchică,
 Grecii preferau din contra o libertate publică,
 Partii și cu Perșii însé vreu să aibă suverani —
 Și chiar numai Consulatul este bun pentru Romani.

Cinna.

E pré drept cã prevederea ceriului bun nesfârșit,
 Ori cãrui popor imparte câte-un geniu osebit;
 Nu e mai puțin drept însé cã aceste regulări
 Ale ceriului se schimbă după timp și 'mpreg urări.
 Roma dela regi primise murii sei și-a sa născare
 Dela Consuli obținuse glorie, putere mare,
 Rara vóstră bunătate astăđi împărtesce 'n lume
 A puterii, a mării și a prosperității culme.
 Sub voi Statul nu mai este de armate încãlcat;
 Pořile templului Janus voi de mult le-ați incuiat,
 Cãci când erá Consulatul s'au închis numai odată,
 Ér sub cãrmuirea vóstră stau demult dela olaltă.

Maxim.

Schimbările ce le face 'n State ordinul ceresc
 Nu costá vėrsări de sãnge, nici tristețá prețuiesc.

Cinna.

Este-un ne'nlăturat ordin, un ordin Dumneȃesc
 De-a ne vinde scump acele bunuri ce ne trebuie.
 Al Tarquinilor esiliu, țerile ne-au sãngerat —
 Și chiar primii noștri Consuli câte lupte ne-au custat!

Maxim.

Așá dar Pompeiu, strãbunu-ți ceriului a resistat,
 Pentru-a nóstră libertate când atâta s'a luptat?

Cinna.

Decă Roma cã s'o pėrdá n'ar fi vrut cħer Dumneȃeu,

Sigur ar fi apărât-o prin brațul moșului meu ;
A ales mărtea sa însă spre-a servi într'un mod demn
Acestei schimbări ce 'n urmă lasă vecinicii ei semn ;
Umbrelor lui astă glorie o datoriă cu dreptate,
Ca cu dânsese să stingă și a Romei libertate.

Acest nume s'o orbescă de-o vreme lungă servia,
Dar pentru-a sa măreție nu se bucură de ea.
Decând vede-o lume 'ntrégă că-i sub stăpânirea ei,
Decând bogăția-abundă necurmat in murii sei —
Și de-atunce decând sinu-i bogat in fapte și 'n legi,
Face din cetățeni omeni puternici ca niște regi,
Cei mari, spre-a se 'ntări bine cumpărând voturi cum

vor,

Inchid in cusci de robie și pe suveranii lor,
Ce deprinându-se 'n lanțuri aurii a se predă,
Primesc dela ei ori-care lege-ar fi a li se da ;
Pismateci unul de altul dirijeză 'n fracțiuni,
Prefăcute 'n sângerose ligi de-a lor ambițiuni —
Și din acésta pricină se nascu' ura 'ntre noi :
Sylla fu gelos de Mariu, Cesar de-al meu moș, de voi
Marc-Antoni. Libertatea nu mai pôte fi utilă,
Decât spre-a atîță încă o nouă luptă civilă,
Când prin un desordin mare, pentru univers fatal,
Unul nu vré șef să aibă, altul cel puțin — egal.
Dămne, pentru-a scăpă Roma trebuie să fie dată
Unui șef bun ce să aibă peste ea puterea totă.
De-o iubiți, de-o mai vreți încă, acum veți puté de-

cide ;

Luați-i intîiu puterea de-a se mai puté devide.
Sylla părăsindu-și locul usurpat dela temeiu,
A deschis câmpul de luptă lui Cesar și lui Pompeiu,
Pe care nefericirea nu ni l'ar fi arêtat,
Decă puterea 'n familie și o-ar fi asigurat.
Ce a făcut al lui Cesar crud și infam paricid,
Decât că-a 'mpotrivit voue pe Antoniu cu Lepid,
Care n'ar fi distrus Roma cu Romani de-ar fi lăsat
Cesar in mânilor vóstre puterea sa de 'mpêrat ?
Decă veți părăsi tronul êrăși o veți cufundă
In nefericiri de care de-abiă pôte respiră —
Dămne, cu-acest puțin fôrte ce-i mai remâne din sânge,
Copsa ei o să slăbescă, decă-un nou resboiu s'a 'n-

cinge.

Iubirea de țera vóstră hotărîrea nu v'o schimbă ?
Dămne, Roma ve vorbesce in genunchi prin a mea

limbă.

(Imbrătoșeză genunchii lui August.)

Considerați prețul care odată ați prețuit
Nu că dânsa ve socôte dór' a fi pré scump plătit ;
De relele care-odată suferi — e respălătită,
Dar o frică justă ține inima sa ingrigită :
Decă gelos de norocu-i și-ostenit a comandă,
Voi îi dați un bine care ea nu l'ar puté păstră,
Decă trebuie să-și iee un alt in mijlocul nostru,
Și interesul acestui il preferați pentru-al vostru,
Decă tristul dar o duce mai târziu in desperare . . .
Nu cutez a țice, Dămne, ce prevéd prin cugetare.
Conservați-ve dar, Dămne, lăsând un stăpân, sub care
Fericirea-adeverată să-și reia din nou nascare —
Și, spre-a se 'ntări de-acuma binele comun in noi,
Dați-ne-un succesor care vrednic să fie de voi !

August.

Să lăsăm acésta dară, mila mea o dobândesce.
De și linisceam-mi e scumpă, Roma mai mult prețu-

esce —

Și ori-ce nefericire, ori-ce rău m'ar așteptă,
Vreu să-mi perd a mea vieță numai ca s'o scap

sa.

Inima mea 'nsedar cată linisceam și bucuria :
Cinna, prin a tale sfaturi mai primesc împărăția,
Dar voui rețin-o numai să ve fac și voue parte.

Véd că de-ale vóstre inimi lingușirea e departe,
Și — că din voi fie-care 'n statul și 'n părerea sa
Nu privesce decât numai Statul și persóna mea.
Iubirea 'n a vóstre pepturi a aprins de astă dată
Lupta spiritelor vóstre, ambii veți avé resplătă :
Maxim, fii de ađi 'nainte al Siciliei guvernor,
Mergi de dá legile mele astui pământ roditor ;
Gândesce că pentru mine guvernezi, și mie-mi place
Să respund de tot aceea ce tu 'n lipsa mea vei face.
Ție, Cinna, de soție pe Emilia-ți e dată,
Tu scii că ea ține locul Iuliei . . . și decă-odată
Nefericirile nóstre și necesitatea mea
M'au făcut pe-al seu părinte cu asprime a-l trată,
De-atunci ca pe-a mea copilă am crescut-o, o-am

iubit :

Astea-or fi 'ndulcit acrima pierderii ce-a suferit.
Privesce-o din a mea parte ; nu e greu de dobândit
Inima ei ; pentru dânsa ești destul de prețuit :
De oferirea ta dânsa va remâne încântată,
Adio. Duc noutatea Liviei care-o așteptă.

SCENA II.

Cinna, Maxim.

Maxim.

Care-ți este hotărîrea după-aceste vorbe-acuma ?

Cinna.

Aceeași care-am avut-o și-oiu avé-o totdeuna.

Maxim.

Un cap de conjurați cere tirania lingușită !

Cinna.

Un cap de conjurați cere ca să fie pedepsită.

Maxim.

Eu aș dorî să véd Roma liberă.

Cinna.

Poți judecă

Că vreu s'o véd ca și tine, dar vreu și-a o resună.
Octav își va vedé 'n fine furiele săturate,
Va vedé Roma prădată, viețile nóstre curmate,
Țetele de morți umplute, câmpurile — de horóre —
Și-și va face datoriă spre-a scăpă de remușcare !
Decă prin noi pregătesce a-l pedepsi chiar Dumneđu,
O caință-așă de lasă garantă-va capul seu !
E mult a sêménă-atrageri și e mult a invită
Pe vre-un altul să-l imite prin nepedepsirea sa.
Să resbunăm cetățenii — și acum mărtea să pue
Gróza 'n sufletul acelor ce-ar dori să se mai sue
La coronă . . . și să fie Statul de réu mântuit :
Pedepsind pe Sylla, Cesar mai puțin ar fi 'ndrăsnit.

Maxim.

Inse omorul lui Cesar ce tu l'ai găsit pré just
A fost drept pretext la tóte cruđimile lui August :
Brut, voidnd să facă Roma liberă, s'a înșelat ;
De n'ar fi ucis pe Cesar, August n'ar fi cutezat.

Cinna.

Numai greșela lui Casiu și năprasnica-i teróre
Au făcut să intre Statul ér sub legi asupritóre ;
Dar noi n'om mai vedé încă așă fel de accidenti,
Chiar când vor urmă Romanii unor șefi mai mult pru-

dentî.

Maxim.

Noi sîntem încă departe de a pune 'n evidență,
Decă nu ne vom conduce mai puțin cu imprudentă —
Și cu tóte-acestea este mult de n'am vré a primi
Fericirea care-odată o cătam pentru-a muri.

Cinna.

Da, este fôrte mult, decă ne putem inchipu'

C'un rău tot cu rădăcină s'ar puté tămădui,
Intrebuintând dulceta pentru-acesta vindecare,
Este a inchide rana, presărând otravă tare.

Maxim.

Tu o vrei pré sângerândă, dar o faci pré dubiosă.

Cinna.

Tu o vrei fără pedepsă, dar o faci pré ruşinosă.

Maxim.

Nu reuşim nici odată să scăpăm de lanţul lui.

Cinna.

Reuşim prin laşitate, decât nici un alt chip nu-i.

Maxim.

Nici odată libertatea nu 'ncetază a fi iubită,
Totdeauna pentru Roma ea a fost nepreţuită.

Cinna.

N'ar puté să fie-un bine pe care l'ar dori ea,
Decă vine din o mână ce n'o mai pôte-apăsă ;
Are-o inimă pré bună decât sufere-aşi vedé
Respingerea-acelui, cărui fuse-odată prédă ea ;
Şi toţi partisanii sinceri pe care gloria i-are
Ca să iubescă-a lui daruri, il urêscé fôrte tare.

Maxim.

Ôre pentru tine, Emilio, este un obiect de ură ?!

Cinna.

De-a o primi dela densusul este chiar peste măsură ;
Dar când voiu resbună Roma de nenorocirea sa,
Voiu puté fără de grijă până 'n iad a-l infruntă.
Da, când o voiu merită-o şi când mort il voiu vedé,
Voiu uni numai atunce mâna ei cu mâna mea.
Pe cenuşa lui atunce voiu luă-o de soţie ;
Ale tiranului daruri preţul morţii lui să fie.

Maxim.

Dar bagă sémă amice că n'o să-i placi nici odată
Uns cu sângele acelui ce-o iubescce ca un tată,
Tu nu eşti un cm de-aceia ce s'o constringă, amice.

Cinna.

Ar puté ca să ne-audă cineva uşor aice —
In acest palat — şi pôte vorbim pré cu imprudenţă
Intr'un loc aşă nesigur pentru-a noastră confidentă.
Să eşim, ca 'n siguranţă să pot observă cu tine
Mijlocele mai dulci, pentru a eşi la capêt bine !

(*Sfârşitul actului al doilea.*)

Ioan N. Roman.

N e b u n i i.

— Poveste. —

A fost odată ca totdeauna, a fost, vedeţi dumnia-vastră dragii moşului, o nevestă tineră şi acum remasa văduvă, cum rămân multe 'n lume.

Ce să şedă ea singură sub un acoperiş, când avea tată şi mamă ş-un frate holteiu in pâr, acasă la ai lor ?! S'a dus dar la ai lor, simţind, ea scie cum, că va trece multă apă pe vale, până când s'a mai găsi cineva, care să-şi lege capul tocmai cu de-al de ea.

Şi la casa părinţescă, unde s'a dus nevesta, fratele holteiu 'n pâr, eră, ce eră. Tôte erau pe capul lui datate. El câştigă ce se cere la omul cu casă, şi mai şi tot el făcea parte unui fiesce-câruiă, potrivit cum să fie bine.

Stălpul căsii, meslea mesii*, — eră, cum se dice. Cam nu sciu cum s'a pără, dar a fost intocmai

pe tocmai. Că se vedeţi dv. cum mai erau de loviţi cu leuca şi ômenii aceia !

Intr'o ژی de lucru, feciorul ca de obicei, eră la câmp afară, la cósă mi se pare. Ceialaltii din casă, aveau să facă şi ei ce va puté, pe ici pe colea.

Nevêsta, sora feciorului, rămăsese singură 'n casă. Şi depănă nişte bătătură de cânepă. Ta-s'o şi mă-s'a erau prin curte. Uitasem să ve spun, că nevêsta a fost remasă de bărbat in stare binecuvântată, cum sânt muierile.

Nevêsta singură fiind, rêtăcesce pe aripele inchi-puirii până şi prin sêcretele* ascunse ale viitoriului indepărtat.

Stă cât stă dusă pe gânduri şi numai ce-o podidesce un drăguţ de plâns, de lacrămile, nu alt-ceva, fără şirioie. şirioie-i alunecau pe faţă.

Intr'aceea intră şi mă-sa 'n casă. Ispitesce ca o mamă cu tragere de irimă (inimă) ce eră, ce pôte să mai fie şi cu plânsul acela !

— Dar cum n'oiu plânge mamă dragă, ca să 'nţelegi dumnia ta rău, ce ne-a aşteptă !

— Eu sânt precum me scii. Având copilul, acela are să pără 'n casă la noi. Ascultă numai !

— E lege, că la copilul mic îi trebuie liucă.** De i-om face-o 'n casă, are să pice, veđi dumnia ta, cutea de pe grindă ş-atăta-i a lui ! I-am face-o 'n timniţă, téscul de pe butea cu curechiu de-a pică, mi-l turtesce ! In pod slănina pusă la fum îi face facerea ! Vai de eu şi de eu !

— Veđi mamă ! Veđi mamă ! Şi dumnia ta me 'ntrebi încă, de ce plâng !

Mă-sa încă, nici mai mult, nici mai puţin, decât o : „Bună mnêta lele !” — „Mulg vaca !” — „Tu lele eşti surdă !” — „O mulg ş-o dau in ciurdă !” — „Sece-ţi urechile tale !” — „Multămesce ma-tale !” Mai la înţeles vorbind eră o tontă şi jumătate. Nu-i mirare dar că s'a pus şi ea pe plânsul din tôte puterile. Ca şi când i-ai trage mâselele una câte una, aşă să văieră !

Aşă erau ele, când a intrat bărbatul in casă.

Acesta rămâne chiar inlemnit, vêdend casa, că nu arde şi tôte-s la locul lor, cum trebuie să fie, ér muierile date focului cu plânsul lor.

După ce 'nţelege şi el rău de care modru nu-i să scape, se pune pe plâns. Eră dar şi el un fel de „Caută Nan épa şi el călare pe ea”, plin de înţelepciune şi judecată dréptă ca brósca de pâr.

Cu séra odată vine şi feciorul. Eră trudit şi oboşit, ca omul ce pentru sine muncind, lucréză cu tragere de inimă, sciind că ce-a rămâne pe mâne-poimâne, tot pe-a lui samă rămâne. Dar de unde rogu-ve să afle el vr'un pic de păzitură ! Decă nu tocmai tăiţei, cocoródă ori clătite să fi gătit batâr nişte intinguş, brozbi, bătăcă, cir — tot mănăcări, ce 'ntr'o clipită le dai gata ! Ele nici lapte de bou n'au fert !

— Pentru numele lui Dumneđeu, ce-i cu voi ?! Ce-aţi păţit de tute-trii (tustrei, toţi-trii) plângeţi, cum n'am mai vêđut plâns din om pământean !? — intrébă feciorul.

— Dar la ce să-ţi spunem, că numai ti-i amări şi tu, decât-i înţelege rău, ce ne-aşteptă ! — respund ceia 'ntr'un glas.

— Cum să nu-mi spuneţi ! Ba să-mi spuneţi indata, ca să sciu şi de s'a puté să-l ocolim.

— Nu se pôte ! nu se pôte ! Cutea ! blăstêmata de cute ! Téscu şi slănina ! Vai de noi şi de noi !

— Dar spuneţi odată ! Me scôteţi din ţiţini cu tăcerea vóstră ! Auđind feciorul, ce gârgăuau le-au intrat

* Formă populară a cuvântului *secret*. Se intrebuinteză des de popor, cel puţin in Munţii-apuseni şi pe la pôlele lor.

** Légan agăţat de grindă.

în minte, ec'asă, numai din senin, clăte din cap, aducându-și aminte cât de bătut pôte să fie el de cel-de-sus, când n'are-o mână de om la casă, cu care să pôtă schimbă două vorbe sănătoșe. Altă pedepsă dela Dumneșeu, nu-ți trebuesce! Ț-ajunge și-ți și 'ntrece. „Ei

cat Dumneșeu sa nu pateți luá jos! Dómne ertă pe omul supus necazului, cum sânt și eu, că de multe ori nu scie ce scóte din gură! Și liuica aceea, decă légă-nul nu ve place, nu este el loc in casă, unde s'o agă-țați, făr tocmai in dreptul cutei?

Dejunul împărțit.

bine! — ȃce el dela o vreme. Cum? de ce și pen-
tru ce ve bociti voi pentru chiar nimica?! Copil ni-
cări ancă! Au nu pôte chiar să-l pėrdă? Cate n'au
pătit-o?!
— Pe lâng'aceea! Cutea de pe grindă, nu v'a sė-

„Mergend in pimniță, cine ve pune să duceti și
ietul, chiar ducendu-l, n'aveți voi nici atăta 'n cap
să pricepeți, că tėscul acela de pe butea cu varză, n
aripi ca să ese 'n sus din bute și să s'arunce
copil?!

Și 'n pod încă ce să căutați cu el? De ce să-l puneți sub slănină?

Imi scoteți peri albi înainte de vreme, cu năzdrăvăniile vósre. Iau lumea 'n cap de gróza vóstră! Voi m'ați adus până la atata. Am câștigat și muncit de aveți, ce ve trebuesce. De voiu mai află ómeni cu mintea vóstră, m'oiu întórce ér și mi-oiu mánca țilele tot cu voi, de unde nu vi-ți vedé céfa, dar pe mine nu. Așá să scíți!

Cum a đis așá a și făcut.

Peste câteva țile, cu toiagul a mánă, cu straița de-a umér și cu paralele trebuitóre, la șerpariu, mergea nici el nu scia unde.

S'a dus el, dus multă lume 'mpărăție, ca Dumneđu să ne ție, cá-i o dragă de poveste, cum n'a fost și nu mai este!

Lamă-mamă, muți cu tórte, ori de ve mai place, muți in dungii, cum el avea acasă la sine, de unde să-ți pótá nimeri! Nu erau și pace!

Dar totuși in lumea mare, decă s'a pune nescie tocmai pe căutate, cai veđi, bránzá de iepure și lapte de pasere nu găsesc!

După mult umblet a nimerit și feciorul acela la un natăflete de om, căruia-i lipsiau câteva dóge dela cap. Una să đic, ar fi pré puțin. Ascultați numai și nu-ți dice c'am făcut dintr'un țințar un armăsar!

Omul acela vré s'arunce 'n pod niște nuci. Cu ce credeți dv. cá făcea el isprava asta? Cu furca, dragii moșului! Cu furca, nu cu alt-ceva!

Feciorul dá, ca de obicei: „Bun lucru!” și clate din cap.

— Cum așá b'điucule? Cu furca te necăjesci ma-ta?

— Apoi de! — răspunde omul. Cu furca ce-o veđi am aruncat mai in vérá câteva care de fén și o tavá in podul șurii. Veđi jiréda cea de paie de lângá șurá? Tot cu furca asta am făcut-o și pe aceea! Ș-acum să veđi pozná! De alaltá-ieri de când me tot trudesce și ba s'o pot scóte la cale! Nu scíu ce-i cu nucile acestea? Lucru curat nu-i, atáta scíu!

— Să-mi dai mie-atáta ș-atáta și te scap eu de ele, cá le cunosc firea!

După câteva vorbe ca de-al de-astea: „Cá-i pré mult, da-ți dau étá cât! Cá din ce-am đis atáta pot să las, dar mai jos nu me pot cobori!” Cá una cá alta și 'nvoirea se ca mai face 'ntre ei.

Feciorul cere-un sac și cât ai merge până 'n vecini după jar de ațitat focul, nucile și erau tóte 'n pod.

Cela-i dá ce-a đis, acesta primesce și pune bine, apoi să ca mai duce.

Intr'alt sat, aprópe, departe, el scie, aflá un om tare iscusit in ale cioplítului. Să vedeți numai! Ș-a făcut un car in casá ș-acum nu-l putea scóte-afară. Cum a pățit-o și ucigá-l crucea, scíți povestea.

Pe ușá nu se putea, căci cărámburile dau in ușiori și nu lasá, pe feréstá nici așá, trebuia spart un părete de casá.

— Scí una badiule! Să-mi dai mie atáta ș-atáta și-ți scot eu carul fără să strici nimic!

ÉR mai schimbá vorbe de clacá, precum e obiceiul, dar invoirea se face între ei, cá omul avea nevoie mare de car, erá tocmai vremea cărátului de pe câmp, pe lâng'aceea nu putea el să-l țină tot in casá, cá-i erá peste mánă. Feciorul încă se cugetá, cá nu i-or prin-de réu nici lui câteva părálute, cá de unde tot iei și nu mai pui nici odatá, dela o vreme se mai și gatá, ér banul e rotund, ușor se rostogolesce.

Feciorul desface carul și-l scóte-afară bucatá de bucatá, il inche'e din nou și-l dá gata.

Primindu-și plata cuvenită s'a luat mai departe,

dând mulțamita ceriului, cá mai sânt in lume ómeni cu cap de bostan și nu numai el își mánancá țilele cu de aceea.

Vedénd intr'un loc niște creștini băténd la vite de să le deșele, nu alt-ceva, o ia intr'acolo.

Lucrul sta așá!

Ómenii aceia făceau la o casá de lemn, precum e obiceiul pe la locurile nóstre păduróse. Din întemplare náuci fiind ei, au retezat bárna cu vr'o trii palme mai scurtá de cum da păretele. Vedénd, cá nu-i bine s'au pus s'o 'ntindá. Au prins deci câte patru părechi de boi la doué tánjáli pe cari întárindu-le cu ajutoriul a niște scóbe zdrávene de capetele bárnei cu pricina, bâteau la cele vite de-i treceau sudorile și făceau gurá unul pentru cinci și mai bine.

Dá feciorul *bun lucru* și intrá 'n vorbá cu ei.

— Ómeni buni! — dice el. De ce chinuți bietelete vite, cá dór aveți un suflet și Dumneđu, după legea nóstrá románescá, ne-a trage la dare de samá până și pentru dobitócele necuvenităóre, pe cari le-a dat sub stápanirea nóstrá, ca să ne fie de-ajutor acolo unde puterile nóstre nu-s de-ajuns, ér nu să le tragem pelea de vii, punéndu-le la isprávi, ce n'au nici in clin nici in mánecá cu mintea sánétósá! Firea iemnului e de așá, cá pe calea ce voi ați apucat să nu se 'ntindá pán' a eși málaiul din țerá și pécatele dintre ómeni!

„Să-mi dați mie-atáta ș-atáta și vi-l scot eu la cale de mai bine nu să póte”. Ér mai schimbá vorbe de clacá pentru preț, in cele din urmă 'nvoirea tot se face.

Feciorul cioplește un lemn intoemai precum erá cel menit să fie 'ntins. Face mușcáturá 'ntr'unul și limbá potrivită 'n celalalt, la capét, se 'nțelege. Le pune la olaltá, le cósá cu trei cuie și-i gata.

— Nu la capétul acela n'ajunge, făr la acestalalt, — dice ințeleptii aceia de ómeni la aiesta trebuesce 'ntins! — vedénd cá feciorul lungesce tocmai capétul pe care ei bine-l potriviserá la chietórea casei. — „Da să ve 'nvéțați copíi să se dee cu párinții de-a 'n durigusul pe cósá, n'ar fi bine?”

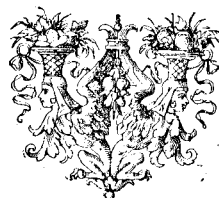
Feciorul măsurá păretele, măsurá și bárna. Ii face creste și sus cu ea. Cugetai cá tot acolo a fost de când e lumea!

După ce primesce plata cuvenită, dá din nou mulțamită lui Dumneđu, c'ací a nimerit o claié 'ntregá de nebuni și se ia 'ndérépt la ai sei pe cari i-a ținut și mai departe in sudórea feții sale.

Se spune și aceea cá feciorul a dat de omul ce-și băgá đua 'n casá cu trocul, dar aceea fiind cá se dice și despre Sécui, pe când au primit legea lui Christos, venind in țera nóstrá sélbateci și păgáni, aceea mánasérá-ți auđi dela mine dragii moșului. Cá Dómne multe nezdrávánii au mai făcut și ei până când s'au deprins, așá cu 'nctul se 'nțelege, cu obicei de ómeni de-al de noi, cari aveam și pe vremile-acelea casá și mész in țera acésta mánósá, pe care au apérut-o străbunii nóștri impotriva roiului de limbi sélbatece fără temere de Dumneđu, ce ca lácustele să năpustiau pe ei, au apárat-o cu brațe oțelite cum sânt și ale nóstre, strănepoții lor.

Me gurii pe-o șea și v'o spusei așá.

Gr. Sima a lui Ion.

Bibliografie.

Higiiena poporală, cu privire la sateanul român. Invătători practice pentru preoți, în-șătoria, seminare, școle normale, licee etc. cu figuri în text de dr. G. Vuia, medic la băile din Mehadia și profesor de igienă la institutul teologic-pedagogic din Arad. 1884. 8° mic, 120 p.

Electro-homeopatia. Medicina poporului. Sistemul Mattei. De dr. A. Popovici, Balneolog dela băile dela Mehadia. București 1884. 8° mic, 88 p.

dl autor al cărții prime imi va iertă, că pun alături cu cartea sa lucrată pe basă reală naturală, o carte atât de fantastică profană, cum e a doua; dar de multe ori trebuie să mestecăm rēul cu bunul ca să-l putem înghiți. Ba decât forțez lucrul, aflu chiar și unele asemănări între ambele cărțile. Autorii ambelor sânt medici la aceleași băi, ambii în 1884 și-au scos cărțile de sub tipar, ambii au scris mai cu sēmă pentru cei din România, cu tōte că aceia puțin consideră lucrările de dincoți, ambii numesc temele lor ce tracteză, „știință nouă”, și așa mai de parte.

„Higiiena poporală” par că totuși e apretiată și la cei din România în destul, de ore ce se introduce în școlele secundare de manul didactic; dar decât vor desprețui „Electro-homōopatia”, apoi cu acesta una bine fac, la ce și eu îi rog pe toți aceia, cari nu vreu să fie seduși. O spun din capul locului, că e păcat a perde măcar numai o vorbă pentru o carte ca „Electro-homōopatia”; și numai o impregiurare m'a silit a me ocupă și cu dēnsa. Anume am cetit astă vēră în „Viitorul” din Budapesta anunțitul despre această carte, unde se recomandă călduros, fiind eșită din pēna recunoscutului medic practic din Mehadia. De atunci până acum nime dintre cei chemați n'au vinit să paralizeze aceea recomandare, deci, de și întârziat, o fac eu acum. Firesce că cine cunoșce primul op literar al dlui Popovici despre băile Erculane, pe care l'a fost dedicat principelui de tron Rudolf, acela își va inchipui că scrierea-i această, compusă după o practică de atâția ani, are să fie ceva și mai escelent; dar amar se va vedē înșelat, căci va avē să se ocupe de o carte inferiōră mesurii critice. Și eu totuși, ca să nu credă cineva că sânt neobiectiv față de persōna mult stimată a compatriotului meu, dejudecându-i cartea fără temei, de și fără voie, dar în interesul publicului cetitor, trebuie să-i fac critică.

În prima linie însă să-mi dau părerea asupra opusorului prim, pentru că propriaminte spre recensarea acestuia mi-a oferit dl Redactor colōnelē fōiei sale.

Precum se vede din titlul cărții și din multe expresiuni la cari vom reflectă mai jos, dl autor a scris igienă sa la institutul teologico-pedagogic din Arad, dar a fost cu gândul mai mult dincolo de Carpați, a scris și pentru preoții și invătătorii noștri, dar mai mult pentru seminarele, școlele normale și liceele de dincolo. Ne bucurăm că și-a ajuns scopul prin introducerea ei de ocamdată în școlele secundare, ăr cu timpul decât bunăra a doua edițiune va fi prelucrată și augmentată, căci numai așa cugetăm că va corespunde școlelor mai înalte, precum ne vom nisui a arētă, atunci fără îndoielă ministrul cultelor o va introduce în tōte institutele, pentru că invătatura despre ceea ce face bine corpului și întregii omenimi, prin ce viața se pōte lungi și face plăcută, apoi din contra despre ce e stricacios corpului, deci scurtă și amăresce viața, această invătatură este pentru ffe-care om de lipsă și trebuie propusă în ori și ce școli.

Causa că pentru seminare, școle normale și licee nu este acomodată igienă dlui Vuia, după părerea nōs-

tră zace parte în aceea, că e prē de tot compendiōsă (32 frunđe, adeca 38—102) parte și din cauza că conține lucruri, cari stricte nu se țin de igienă, cum e partea anatomico-fisiologică pe 37 pagini și medicina poporală pe 16 pagini. Din doue motive sânt îndreptățit a crede, că partea anatomico-fisiologică putea să se omită, și adeca: 1. Obiectul igienei scrisă pentru popor e de o astfel de natură, în cât nu pretinde multe noțiuni anatomice și fisiologice. 2. Aceste puținē noțiuni, se presupune, că ori-care studente a claselor mai înalte le posede. Școlele nōstre, ce e drept, nu le putem asemenă cu cele germăne, dar decât până acuma n'au ajuns la nivoul aceloră, trebuie să le aredicăm de aci încolo. Am naintea mea un manual german de medicină și igienă pastorală în octav mare 477 p. (Dr. August Stöhr, Handbuch der Pastoralmedizin mit besonderer Berücksichtigung der Hygiene, Freiburg, 1882), care de anatomie și fisiologie nici nu face amintire, de ore-ce principiile necesare se presupun ca știute, ăr de altă parte autorul scrie astfel că n'are trebuință să se provōce la alte discipline.

De altmintrelea și dl Vuia scrie așa; pentru esemplu capitlul despre pele respective curățirea ei prin băi, o pricepe și acela care nici n'a cetit partea anatomică, tot așa și despre ochi și altele. Astfel prin omiterea părții anatomice dl autor câștigă loc pentru capitlul igienei, ba mai cruță și spesele clișeelor scumpe, care au produs parte chipuri frumoșe, ușor de descifrat, d. e. ochiul, pelea; dar și parte de cele cam șterse, neînțelegibile cum e cavitatea gurei, a nării și altele. Încât privesce invătarea științelor naturali, totuși nu ne simțim siliți a o numi insuficientă. Privese „Zoologia” de dr. I. Baraș (București, 1864 octav 412 p.) scrisă pentru usul claselor superiōre gimnasiali din România, și vedē dintr'ēnsa că anatomia și fiziologia e într'atât de pe larg tractată, de și neilustrată, în cât a dlui Vuia nici nu se pōte asemenă cu aceea; prin urmare este superfluu a propune studiaților din clasele mai înalte anatomia și fiziologia ca introducere la igienă.

Appendicele sub titlul „medicină poporală” încă putea fi contopit cu celelalte capite igienice, pentru că astfel arangiat, acest titlu dice mult și conține prē puțin.

Nainte de a intră în desbaterea unor erori mai mult ori mai puțin merunte, trebuie să spunem că lucrarea e bine întocmită și prelucrată cu precauțare. Se pōte dice, că pe scurt se ocupă de tōte punctele igienei private, numită și dietetică; dar igienă publică, care tracteză alocarea și curățenia comunelor, locuințele publice (mai cu sēmă școla), morminții și altele nu se află nici amintite în igienă poporală de dr. Vuia. Cartea se laudă pe sine însăși și arētarea unor erori ce se află într'ēnsa, cred că nu-i va detrage din merit.

Din mai multe puncte de vedere se pōte face obiectiuni numitei cărți; anume: I. în ce privesce unele sentințe medicali, apoi II. limbistica, expresiuni dubiōse și unele erori de tipar ce confundeză înțelesul. În cât imi va fi cu puțință le enumer pe rând.

I.

Autorul scrie în prefață, că literatura nōstră de materie igienică nu e de tot săracă. Me mir că dsa nu își vindică dreptul de a fi primul pe acest teren, pe care cred că nime nu îl dispută. Au dōră cugetă dsa că „Higiiena și Școla” de dr. Vasici în adevēr dă ceea ce titlul promite igienă din punct de vedere al științii moderne? Avem în limba română încă trei opuri, la care autorul pōte că au reflectat: I. „Practica doctorului de casă”, de dr. Stefan Episcopescu

(516 pag. București, 1847), 2. „Medicina practică“ de dr. Anastasiu Făt (624 pag. Iași, 1871) și 3. „Medicina populară“ de dr. C. D. Severean, redactor al „Gazetei medico-chirurgicale“ (260 pag. București, 1880); dar aceste scrieri dl profesor Vuia nu le va considera ca lucrări de pe terenul științei noi, al igienei. „Albina Carpaților“ conține, „Familia“ și alte foi periodice ba și politice și ași mai publică une-ori articlii igienici, dar aceștia se cutropesc de celelalte lucrări, așa că nu putem dice că constituiesc literatura de materie igienică.

Tot în prefață se amintesc, că sub titlul „Fără-de-legi igienice“ este înșirată o mică culegere critică de datine, obiceiuri și prejudețe, vătămătoare sănătății, pe cari le și aflăm în text tipărite cu litere mai merunte, din ce se poate deduce, că autorul a pus pe ele mai puțin pond de cât pe celalalt text. Fiind însă sco-pul igienei învățarea de a păstra sănătatea, séu mai bine d'a ne feri de ceea ce-i stricăciosă sănătății, cred că această critică a datinelor stricăciose face partea cea mai importantă a igienei populare.

Expresionile la care din punct de vedere medical ară să fac observări, sânt următoarele: pe pagina 17 unde se amintesc cele doué materii, cari compun óșee, stă în parinteză ca masa cartilaginósă séu clicósă séu clicósă și os móle“. Ací neînțelegeria e gata. Cred că autorul sub os móle înțelege starea óselor în morbul rachism, în care pruncii posed óse moi. Nu știu decă cartilaginea se poate numi clicósă, dar sânt convins, că cartilaginea difere mult de corpul sticlos din ochiu, cărei autorul i dá acelaș epiteton de clicos (pag. 36). Cumcă poporul lui Adam séu nodul gâtului să fie la Români mai bine desvoltat de cât la alte popó; , nu cred că se poate documenta.

Se dice (pag. 22) că inima aruncă sângele în părțile corpului, în alt loc că impróscă sângele; cred că sângele din armă e mai nimerită, dar se puté dice că sângele împinge; și când e vorba de centru, trebuia să se spună cum sânt amintiți la nervi creerii; apoi în sens medical sângele nu e negru, nici stricat (pag. 27), ci închis-roșu, precum alocurea e bine đis și întrebuințat. Apoi așa celulele sângelui (pag. 22) ca și corpusculele pipăirii (pag. 37) le numesc globulei, (în privința terminațiunii acestui cuvânt vom face observare mai jos), ceea ce despre primele este corect, dar corpusculele séu papilele tactului arare ori sânt sferoide, ci mai mult cilindrice, conice și în forma ghindei. Unde se vorbește de ureche, aflăm cuvântul „timpanul“, care poate fi înțeles și ca golăciune și ca peliță, lătinesce cavum tympani și membrana tympani. În România se dice d. e. sonuri plăcute mi-a lovit timpana, prin ce mai ușor se înțelege énsăși membrana decât prin timpanul. Apoi a dice săculeț lacrimal (pag. 34), va să dică diminutivul dela sac, nu e îndătinat în nici o limbă.

Autorul face la abnormitățile ochiului diferință numai între miopie și între presbiopie, ér de hipermetropie nici nu amintesc, ceea ce după părerea mea este trebuitóre, pentru că de și atât hipermetropia, cât și presbiopia tot cu aceeași ochilari convesci se corege, totuși sânt neregularități diferite, anume e mai frecventă hipermetropia la persóne tinere, ér presbiopia la bérâni. Cred că decă aceste principii vor fi vulgarisate, atunci va dispáre și generea unelor dame tinere de a portá ochilari la lucrare fină. Mi-aduc aminte, că din societatea alésă a orașului meu natal m'a consultat o damă tinéră și i-am recomandat ochilari; dènsa a primit cu plăcere sfatul, dar, curios! soțul ei n'a lăsat să-i pórte.

Estindéndu-me ceva mai pe larg asupra acestui punct, am să amintesc că hipermetropia numai de niște

decí de ani e cunoscută. A scris despre dènsa o monografie interesantă și un medic român, anume fostul profesor de oculistică la universitatea din București Vlădescu, care pe basa acelei tese („De l'hypermetropie“, Paris 1867) a fost promovat de doctor, dar dènsul fiind énsuși hipermetrop și strabotic, a mers pré departe în zelul seu, afirmând că partea mai mare de ómeni e hipermetropă („l'état le plus fréquent de l'oeil humain est un léger degre l'hypermetropie“.)

Pe pag. 42 a „Igienei populare“ se află următoarea đicere: „La nutrire se folosesc și unele minerale, însă numai ca adaus la alimente, de aceea se numesc condimente“, din ce ușor póte cineva crede, că numai mineralele ce le întrebuințăm sânt condimente. Decă această đicere urmă după esplicarea condimentelor, nu lăsă să incapé nici o îndoiélă, dar aci trebuia đis că se numesc condimente ca și încă alte materii organice séu așa óre cumva. Dl autor dice apoi că nutriméntul cárnos provócă bóle (pag. 51). Ací par că a mers și dsa în șóla dr.-lui Vasić, care éră mare vegetarian. Le conced că carnea stricatá și nemoderațiunea în nutriméntul cárnos este nesănétósă, dar întreb câte bóle se pot nasce d, e. din pómele crude séu din gránele mucedé? Am dat și de o contrađicere a dlui autor, pentru că într'un loc scrie, că intrámătorilor (reconvalescenților) să se dea nutrimént d'ajuns și substanțios (pag. 41), în alt loc scrie să mánce puțin și mai des. Din parte-mi me impretenez cu sfatul din urmă.

Praful de dinți compus din os pulverisat de pesce și din carbonat de magnesie (pag. 69) care încă este un pulvere insolubil în apă, în sensul dentistilor móderni nu e indiferent pentru smalțul (cementul) dinților. Dentistul dr. Árkövy, care probabilminte va fi următor al fostului profesor Nedelco la universitatea budapestană, a compus un aluat din mijlóce fără pulvere, și-l recomandă publicului ori pe acesta ori săpunul, cu care se spélă omul, din care trebuie să ia pe perie, cu care se curățá dinții mai cu séma după mánzare.

Anevoie cred că va puté cineva ajunge cu degetul în esofag, precum dice autorul (pag. 70), spre a scóte de acolo óreși-care corp străin, de óre-ce din gurá ajunge omul la inghițitóre, care e 108—121 milimetre, apoi de aci în jos se începe esofagul.

Bine dice dl autor, că mamele nóstre lăptéză pré mult pruncii lor (pag. 71). Eu încă am cugetat mult asupra acestei teme și am recunoscut, că cel mai consult sfat este al fostului meu profesor de copii dr. Bókai, care pe acest teren ajunsese la renume european, când dice că nu de timp trebuie legată înțercarea, ci de gradul de desvoltare al pruncilor. Când au început a le dá dinții, atunci și trebuie a se înțercá. Multe mame đic că de dragoste cátră pușorii lor, nu le vine a-i înțercá așa de vreme; pe acestea trebuie să le îndrepteze cei mai înțelepți; dar decă o mamă dice, că și ar înțercá pruncul decă ar avé lapte în casá și bucate mai ușóre, însă în lipsa ástora nu o póte face, atunci n'are nici medicul sfat mai bun, ba chiar trebuie să lăudám mama románă, care aduce chiar și jertfe pe conta sănétății proprié pentru bunástarea fétului ei. Alte mame lucréză chiar din contra, dela 6 séptémâni încep a-și nebei (indopá) pruncul cu cafea și mánćári, ca în scurt să-l desvețe de laptele mamei, căci ele cred că așa remân frumoșe (de cumva în fáp-tură, dar în fapte nu!)

Despre gimnastică să dăm loc părerilor unui român de specialitate adeca ale drului G. Vessa, care mai an ajunsese aprópe la gradul de champion al Ungariei, în cele ce privesc alergarea. Dènsu' fatá cu aserțiunile din „Higiéna populară“ (p. 83) susține că gimnastica sistematică și peste 30 ani nu numai că nu e periculósă, ci chiar face bine corpului, mătesc puterea

fisică mai cu sémă capacitatea plumânilor și desvóltă musculatura, pe când gimnastica fără sistemă póte caúsa în genere, așa pentru mic ca și pentru mare, urmări rele. Un bărbat de aprópe 50 a. și-a măsurat dimensiunea mânilor la începerea esercițiilor gimnastice și a aflat că e 29 cm., după 3 luni de esercițiu s'a urcat la 32 cm. Referitor la vestimintele de gimnastică este de observat, că nu totdeuna este consult a substituí curéua prin brațele, ci e de trebuință ca la rėdicarea greumintelor, ce încă este un esercițiu gimnastic, respectivul să pórté o incingătóre de pánză (bráu), ceea ce și poporul din esperință o scíe pré bine. Intre regulele ce sűnt de observat sub gimnastisare se đice că cąntărea să fie moderată, garantele nostru (unser Gewährsmann) însé pretinde ca cąntărea să fie directé oprită la gimnastică; ér în căt privesce preferirea esercițiilor libere naintea celor pe instrumente, acésta mai cu sémă la începători este aplicaveră.

Se légă apoi dl profesor de legătórele ciorapilor la femei și ar vré să le scíe de-asupra genunchilor, fiind acolo mai bine ferite vasele de sánge de presiune (p. 87); de pe partea mea acele legătóre pot fi ori de-asupra ori din jos de genunche, pentru că și aci și acolo trec peste grópa genunchelui (fossa poplitea), și ori și unde legătórele pot face réu decă sűnt pré strínse, apoi de-asupra de genunche mai genéză pe om și la mers. Ce rol póte jucá acomodarea în privința strínșurilor, ne arată corsetul care la unele dame (cochete) și se pare că le curmă, și ele totuș susțin că nu le genéză, ba mai și jócă pe întrecute, ér decă se bolnăvesc sűnt departe de a crede că și strínșura bolnă tare a fost un factor contribuitor la minarea sánătății lor.

Sub titlul organelor intelectuale (pag. 89) sűnt înșirate: ochiul, urechea, nasul, pelea și vócea, care numai indirect se pot numi de atari, fiind numai instrumentele organelor intelectuali adeca ale creerilor și ale méduvei spinării.

Apoi nu-mi pot inchipuí de ce să fie spélarea ochilor cu apă rece îndată ce ne sculăm din pat datină vátémătóre? (pag. 90). Cred că pré puțini ómeni își acopere și ochii când dorm și astfel ochii în pat ori sculat tot aceleiași temperaturi sűnt espúși. Că sűnt închíși ori deschíși nu impórtă mult, pentru că numai pe din afară ajunge apa la ochi, séu cel puțin ar trebui să ajungă. În đicerea din urmă aflu eu o regulă de ochi. Mulți ochi de fel nu suferă să între în dènșii apă, precum observăm la copii cari scaldându-se își scufundă capul în apă cu ochii deschíși, cari apoi se roșesc; cu atât mai puțin suferé ochii leșia sápunului. Acesteia cred că au mulți ómeni să multámescă roșata și sensibilitatea ochilor. Nu sciu ce idei va fi desvóltat dl Vuia despre ochi în articolul seu apărut în Cálindarul din Arad pe a. 1885?

Terminez acésta parte a obiecțiunilor mele cu arėtarea unei incorectități din sciința fisice. Eu nu-mi pot esplicá de ce să fie funingina așa periculósă pentru conducerea electricității. Scrumul (smóla întărită) de pe coș cred că are énsușirea cerei roșii, de a deveni atrăgătóre decă este frecată, însé când stă pe coș nu o frécă nime. Decă este periculos a stá sub coș, apoi numai de aceea e, pentru că tóte obiectele innalte mai ușor atrag trăsnetul, decăt cele scunde. Apele mari încă nu pot avé ceva influință straordinară la atragerea fulgerului, ba decă nu me înșel pe mare e mai rar trăsnetul decăt pe uscat.

Să trecem la partea limbistică.

Dr. George Crăinicean.

Doine și hore din Ardeal.

— Din ținutul Borgoului. —

XXXIII.

ată-te nevěstă bine,
Că bărbatul étă vine!
Las să vie, bóla-l scíe,
Mărăcini calea să-i fie!
Eu cămeșă i-am spélat,
Cu urđici că i-am frecat,
Și pe spini că i-am uscat,
Și 'ncă i-am gătat de cină,
Doue labe de găină,
Cu sméntână din fântână,
— Gată-te nevěstă bine,
Étă că drăguțul vine!
Las să vie, lelea-l scíe,
Trandafiri calea să-i fie!
Eu cămeșă i-am gătăt,
Cu sulcină i-am frecat,
Și pe flori că o-am uscat,
Ș-apoi i-am gătăt de cină
Un pui tiner de găină,
Și-o ulcică de vin plină.

XXXIV.

Mult mi-i dor, mămucă, dor,
De cel codru frățior,
Și de stána cea cu oi,
Și de cąntec de cimpoi.
— Mult mi-i dor, mamuca mea,
De cea mândră viorea,
Care me iubiam cu ea,
— Mult mi-i dor și nempécat,
Și me 'ndémná la pécat;
Să me las de cătánie,
Și să fug la ciobánie,
Ori ce-a fi cu min' să fie!

XXXV.

Perit-ai fi pui de cuc!
Cum mi-ai cąntat să me duc!
Să me duc din țéră 'n țéră,
Tot cu ínima amară.
Să umblu din sate 'n sate,
Cu pușcuță grea în spate.
Pușca cu oțelele
Mi-a tot ros umerile,
Sabia șoldurile,
Căt abia mai stau pe loc,
Să n'am parte de noroc.

XXXVI.

Cántă puinl cucului
Pe córnelé plugului,
Ș-o merluță pe telégă
Strigă cątră boi să mérgă.
Cucul cąntă, mierla đice;
— Nu-ți hé banii méi voinice!
Că și-i carul tot stricat,
Și plugul neferecat,
Și pământul nelncrat,
Ér tu 'n lume-ai apucat.

Cronică bucureșcă.

(Marșurile funebre și răposarea Operii. — „O scrisoare pierdută“.
— În ce stă moralitatea unei scrieri. — Mișcare și lăngedela.)

Placu-ve marșurile funebre? Sînt mulți căror nu li-i de loc drag s'asculte nici chiar pe cel din „Jone“ și așa-i opresce d'a asistă la represintarea acestei opere, unde vor auzi cântecul de mörte care singur a scapat de mörte, la noi, numele maestrului Petrella. În adevăr, cine, auzind notele lugubre cari preced aria Atenianului (Glaucó: „Un moment, un singur moment mai lăsați-me să respir voluptatea acestui aer liber“, cine, dic, nu-și simte inima strînsă de amintirile dure-rose ce ele-i redeșteptă? Căci, este un singur om căruia

Mormântul, ăst bălaur cumplit, nesățios,
Și care de când lumea, în sinu-i pântecos
Inghite omenirea,

să nu-i fi răpit o ființă scumpă, fie prin legături de sânge, fie de inimă?

Durerea ce accentele lui Petrella deșteptă în inimi a deșteptat de sigur și pe simțitorea oblăduire comunală ca să interdică muritorilor de trebă d'ă avé pe drumul trist ce-i duce dela patul de agonie la cămăruța strîmtă și rece, acesta ultimă dulce desfătare: muzica, permisă numai la inmormântările celor cari, cât au fost în viață, nu pre au voit să țină semă de hărăzările primăriei. Cei cari, ca adevărați părinți ai comunei, zeloși d'ă cruță lacrimile fiilor, au luat această... înțeleptescă măsură, ar trebui — ca să fie conștienți — să interdică chiar și reprezentațiunile operelor a căror muzică are darul deosebit să facă pe spectatori, într'o epocă blazată ca a noastră, să-și ștergă pe ascuns o lacrimă furișată de sub pleoape. Și n'aibă temă, mulți i-ar fi recunoscători pentru acesta culme de ingrijire părintescă a unei municipalități.

Eu încă i-aș iertă bucuros acesta oprélă decă marșurile funebre ar fi executate tot așa de rău ca luni sêra (12 nov.) de muzica unui regiment care-și implinia oficial în așa fel că ne tăia tótă pofta de a muri.

Asta mi-aduce aminte de ceea ce se spune de Malherbe, tatăl literaturii franceze, când nu mai avea de cât o suflare de viață. Duhovnicul, descriindu-i fericirea celor aleși, într'un limbajiu trivial și incorect, și întrebându-l decă nu simția o mare dorință de a se bucura mai curînd de acesta fericire: „Nu-mi mai vorbî, îi respunse murindu-l; stiul dtale cel rău m'ar face să-mi pierd poftă“.

În nici un alt cas însă nu m'aș invoii, și cu atât mai puțin atunci când artiștii slabi devin buni cu prilejul interpretării unor asemeni opere. E vorba de tenorul Guardenti, care a fost un erou în sêra-aceea, secundând cu destulă fericire pe dna Remondini. Astfel, publicul a știut ține semă de acesta bună execuțiune rechemând pe artiști după fie-care act.

*

Dar cu tôte aplausele insuflete ale publicului eră scris ca opera să-și dea obștescul sfîrșit, ceea ce n'a întârziat a se întemplă, căci la 19 nov., tocmai după o săptămână, a fost cea din urmă sêra când am mai auzit muzică italiană cu *Traviata*, care înlocuia pentru a 2-a oră pe însădar anunțata *Lucia de Lamermoor*. Lip-

sa de incuragiare a publicului ceea ce lipsa de buni cântăreți începuse: în ziua *Intrării în biserică*, artiștii operii își făceau în corpore intrarea în palatul prefecturii de poliție reclamând să li se achite *prima quintesina* din novembre ce li se cuvenia și fără de care nu-i de trăit nici chiar pentru artiști.

Negreșit e destul de trist să vezi o trupă de apröpe 60 de suflete inotând prin lapovițele Bucurescilor, făr' a sci, lipsiți cu totul de mijloce, cum vor scöte-o la bun capët. Dar cei căror li eră de datorie să facă tot pentru a da un sfîrșit drept și uman acestei nenorocite afaceri, ținînd semă că venitul reprezentațiunii dată la 24 nov. de trupa română care a jucat pe *Hamlet*, cum și al celei dată la 26 de ex-artiștii operii cari au cîntat pe *Faust*, nu eră de ajuns pentru repararea pagubei nici chiar a artiștilor, dar încă și-a abonațiilor, au stărut ca opera să rămână, ceea ce s'a putut face mulțămîtă dlui Serghiad, energicul *impresariu* care a fost aci spre a luă întreprinderea în mînile sale. Astfel mercuri (28 nov.) șirul reprezentațiunilor reincepü cu *Lucia* căreia-i eră scris se vede ca să s'arate și érna acesta în sfîrșit pe podelele scenii nöstre.

*

Mai puțin nenorociti de cât artiștii operii italiene au fost artiștii teatrului Dacia. Acestora măcar banii de drum nu le-au lipsit, căci au avut cu ce să plece la Craiova unde, sîntem siguri, vor face delicia fraților de peste Olt, și unde urările pușinilor prieteni i'nsoțesc. O, cât de viu regretată ar fi fost altă dată, de toți bucuresceni, acesta plecare! Aqi însă, când Teatrul Național a început a luă o direcție mai națională, care singură e și cea mai sănătösă, publicul nu se pre resimte de acesta plecare, distras fiind de spiritul schinteletor cu care d. Caragiali și-a insulfetit noua-i lucrare: „O scrisoare pierdută“, superiöră intru tôte scrierilor precedente ale autorului.

Marti (13 nov.) noul copil a primit botezul de foc al rampei și tôte cele 8 reprezentațiuni cari au urmat neintrerupt pînă joi (27 nov.) au avut loc în fața unei sale plină la cel din urmă jet. Écă negreșit un frumos succes pe care-l prevădusem cu o săptămână mai înainte de punerea în scenă a piesei, când i auzisem ceteria-i în salönele dlui Maiorescu, singurul loc unde se mai cultivă la noi gustul literilor. În cestiuile de gust temeile au ultimul cuvînt și aprobarea unanimă a domnelor de față, al căror numer eră covêșitor în sêra aceea, fusese conchiqötöre.

Astăzi piesa a devenit de domen public și decă datorie ne caleă să ne pronunțăm mai liber asupra ei.

Necontestat, *O scrisoare pierdută* este o lucrare plină de spirit. Nu dic *comédie*, cum scrie autorul cu gândul pöte în mania-i de calembururi, că trebuie să citim *comédie*, pentru că genul acesta e pré pretentios și cere unei scrieri teatrale pré multe condițiuni. — Lemercier le ficséză numerul la 23, adeca *doue-deci și trei* — pentru ca să-i pötă corespunde. Căci drept vorbind, ea nu-i o piesă și o greșelă de căpetenie, e că caracteru-i nu-i în deajuns hotărit. Este o comedie, o farsă, o bufonerie? Putem esclamá cu Hamlet: *That ist the question!* Asta-i întrebarea! la care s'ar puté respunde că e mai mult o farsă căreia scrisörea pierdută îi slujesce de pretecest pentru a fi o revistă electorală. Căci acțiunea, cea continuă desfășurare de întemplări cari țin de inima unei piese ca përul de țesla omenescă, liosesce lucrării de față care, ca acțiune propriei disă, se putea restrînge numai în doue acte; dar acé ta lipsă e cu prisos respłătită prin pré multa mișcare ce dorinesce în fie-care din cele patru acte ale piesei. Caractere încă apröpe nu sînt, dar mai tôte tipurile ce tu se infățiséză sînt așa de bine ficsate, că vor rămäte neșterse din mintea spectatorului și neșterse din am-

lele vieții noastre de provincie din perioada frigurilor electorale, viața care ni se reprezintă cu cea mai mare — nu din esactitate, dar însuflețire.

*

Mulți au găsit piesa imorală, pentru că ne înfățișează o iconă detestabilă a vieții din provincie și a chipului cum voința națională se exprimă când e vorba d'a trimite în cel mai bine chibzuit corp al țării pe omul care are să-i susțină drepturile, să-i apere interesele, să ia măsuri asigurătoare pentru viitorul ei, să fie un mădular vrednic al celei mai de căpetenii puteri a statului: puterea legiuitoare. Și trecând dela *ensemblu* la figurile în parte, au găsit de neiertat purtarea cucónii Zoița față cu un bărbat atât de prevenitor ca al ei, când nimic nu ne face să credem că însoțirea-i cu Trahanache i-ar fi fost impusă ca jugul cel mai greu, contra tuturor lacrimilor și opunerilor ei; și imoral pe capul administrației unui județ care face în așa chip, ca Fănică Tipătescu, tericirea prietenilor sei, mai ales că autorul ni-l dă, nu ca un tip, dar ca un caracter. Și au mai găsit deopotrivă imoral pe un soț care afară că nu știe ceea ce satul, ba orașul întreg știe, apoi nici nu vrea să creadă ceea ce însuși cu ochii lui vede; imoral pe cei care alergă după mijloace la Cașavencu și Dandanache spre a fi trimiși acolo unde numai merite vândute ar trebui să-i trimită, și imorale toate figurile cari se învârtesc în cercul vicios al piesei în care, cu toate acestea, se află și un tip cinstit: cetățenul turmentat, factorul postal în retragere care respectă secretul scrisorilor și e zelos de a le duce după adresă mai mult negreșit de cât toți factorii postali în activitate.

*

Pân'aci observațiile publicului care, cu tot șovinismul seu, nu se poate stăpâni d'a ride și d'a sublinia prin aplause frenetice fie-care cuvânt, fie-care frază, fie-care situațiune, rechemând pe actori și chiar acia-mând pe autor nu odată, dar și de mai multe ori în aceeași seră. Asta vine d'acolo, că piesa dlui Caragiali e una din acele a căror putere stă în aceea de a nu se lăsa să fie discutate de cât după ce au dat lovitură și afară din sală. În timpul spectacolului ea te amuză așa de mult, că te răpescă cu totul reflecțiunii.

Acum când suntem afară din teatru, părerea noastră, opusă celei a publicului resumată mai sus, e că o piesă de teatru, morală seu imorală, ne dă măsura gradului de moralitate seu de imoralitate al unei epoci. Ea nu face alt de cât a resumă ore-cari idei ce deja există în public și a le da un corp, o formă. Deci, pentru mine, moralitatea într'o scriere, adoptând formula destul de simplă a lui Vapereau, constă în a reprezenta natura omenescă și societatea așa cum sunt, fără a le mângâia slăbiciunile, fără a le legăna în iluziuni nebune, fără a le zugrăvi sistematicesce nici mai bune, nici mai rele de cum sunt. O piesă nu trebuie să fie de loc o teză, și mai puțin încă o predică: Ea nu trebuie să fie de cât imitațiunea vieții. Și numai din acest singur fapt urmază dar ca teatrul, ca experiența vieții, să învețe ceva și să pună în relief, decât nu o lecție pentru conștiință, cel puțin un fapt general, o lege a firei noastre morale, o iconă a societății. Apoi ceea ce probază *O scrisoare pierdută*, ce pune în evidență, ce concluzie putem trage din ea, înțelege ori-cine a vădit-o și autorul n'are nevoie, decât cineva i-ar hazarda aceste întrebări, să răspundă cu o școlă întregă de literatori: că o piesă n'are nevoie de moralitate, de concluzie, ceea ce, d'altmintealea, s'ar pute aplică numai la acele opere a căror devisă este: artă pentru artă.

Deci decât după cele șise mai sus, imorală este piesa dlui Caragiali, apoi ea poate fi astfel numai pentru

că zugrăvesce viața și năravurile de provincie ore-cum mai rele de cât sunt. Și ca să nu intru în detalii mai întinse de cât imi permite spațiul de care dispun, me voi opri la tipul lui Agamemnon Dandanache, un fel de deputat cum nici în menageria parlamentară dela Stambul nu s'ar pute găsi. Apoi, este el un grecotei, ultimul specimen remas din lăpădăturile Fanarului după cum l'arată numele și puțin și graiul ori un ovrei împământenit după cum d. Panu îl zugrăvesce ca figură? E un tip neînțeles al cărui original nu l'am pute găsi de cât într'o curcire greco-judană și numai ca atare e primit. Altfel ar trece în rândul „imoralităților” cu toate esagerările cari fac ca piesa să păcătuiescă dela principiul moralității adoptat într'o scriere: de a reprezenta natura omenescă și societatea așa cum sunt... fără a le zugrăvi sistematicesce nici mai bune nici mai rele de cum sunt.

*

Dl A. Pougin, în al seu Dicționar istoric și pitoresc al teatrului și al artelor relative, pomenesce și despre parade, ca unele ce fac parte din genul atât de bogat al spectaculelor populare. Vorbind de teatru, nu e dar nepotrivit să pomenesc și despre serbarea națională ce am avut marți (28 nov.) cu prilegiul aniversării luării Plevnei. Din taptul zilei tunurile încep să arunce din dealul Spirii detunările sguđuitoare de gémuri asupra orașului încă adormit la picioare-i, ér stégurile, repetând manevra sêvêșită cu câteva zile mai înainte, cu ocazia deschiderii corpurilor legiuitoare, împodobiră indetul de bogat magazinele bogate înșiruite fără intrerupere d'alungul căii Victoria pân'aprop de localul Visteriei, prăvăliile lipite una de alta ce formeză totă ulița Lipscanilor și a Șelariilor, zidirile din stradele Carol și Smârdani. Și decât vom mai adăuga umilita slujbă dumnezeiescă oficiată ad hoc în modesta bisericuța Spirea-veche, vom ave întregă icona prăznuirii publice a acestei zile așa de mare că face epocă în istoria nêmului și-a țării noastre.

O! cât de departe ni se pare ađi ziua de nedescris entusiasm când

Ca un fulger de lumină într'o noapte 'ntunecósă,
Ca o rază-a fericirii într'o viață durerósă,
Dulce veste ni-a sosit
Și în țera s'a lăjit;
Dulce veste care 'n clipă, de griji negre increțite,
Multe frunți a descrețit;

atât de departe, c'aprop am uitat-o, căci mulți nu-și mai aduceau aminte de unăđi când auđiau tunurile bubind și vedeau stégurile falfăind în vânt, pentru ce se făceau toate aste. Dar ce era acum șapte ani, când am eșit séra pe pod, setos d'a află noutăți de pe câmpul reshoiului ca totă lumea care ajunsese a se hrăni numai cu vestile de peste Dunăre și-și disputau, mai mult de cât pânea caldă, gazetele ce inundaseră p'atunci publicitatea cu mult mai numerose chiar de cât pe timpul celor mai crâncene lupte electorale. Ce negrăită mișcare și activitate! ce negrăită bucurie pe fețele tuturor cari unul pe altul se opriau în drum și-și împărtășiau cu entusiasm cel mai șgomotos vestea îndelung așteptată: *Plevna a căđut!* Orașul întreg schințea de lumini aprinse din inițiativa nimenui, dar din a tuturor; diarele, unele tipărite în roșu, altele poleite, se smulgeau vândătorilor, se treceau din mână 'n mână. Gazetarii, storși de muncă, la lampa cu *abat-jour* din biuroul tipografiei unde își strămutaseră, pentru mai multă grăbnieie a lucrului, redacțiunea, măzgăliau frenetic fițuicile lungărețe de hârtie; zetarii, rupți de oboselă, culegeau mereu noile sciri mai detaliate, sosite în moment, pentru suplimente; rotarii își sleiseră puterea brațelor învêrtind la mașinile cari nu

mai incetau a revêrsa la foi tipărite ca și cum ar fi fost un isvor nesecat de rodnice.

Ați, totă această activitate a incetat: totul e lăngedelă. Presa, ca și comerțul, se găsește în cea mai mare crasă și strîmtorare, și bieții tipografi abia au de lucru atât cât dără să nu prindă rugină, stând pré indelung în nemișcare mașinile ce-au înmulțit fabricatele atât de necesare la deșteptarea nêmului omenesc.

A. C. Șor.

Dejunul împărțit.

— Veți ilustrațiunea de pe pagina 597. —

Iubirea cu care moșul își intimpină nepoteii, este una din cele mai fragede. El își iubesc nepoții mai mult, decât pe pruncii lui.

O scenă de iubire a nepoților se infătoșeză și prin ilustrațiunea din numărul presente. Moșul își tine 'n brațe nepotele și dă celei mai mici dejun. Dar apare și sora mai mare a acesteia și privește cu atâta plăcere cum mănăcă dânsa, încât aceea i ofere și ei o lingură doue, împărțind astfel cu ea dejunul.

I. H.

Teatru și musică.

Dl V. Alecsandri a adresat dlui Maiorescu o epistolă, anunțându-i, c'a terminat piesa „Ovidiu”, și că peste câteva zile o va remite comitetului teatral din București.

★ **Scaul bărbaților.** Acesta e titlul unei noue opere române. Ea este lucrată de dl G. Stefanescu, pe un libret al dlui Bengescu, autorul „Oltencei”. Opera e deja terminată și se va represintă la Teatrul Național din București chiar în stagiunea această. Așă dară în stagiunea actuală se vor jucă doue opere române noue: „Epaminonda” și „Scaul bărbaților”.

Dra Carlota Leria, precum cetim în „Doina” dia București, va fi angajată de curtea regală de acolo, în calitate de cântăreță a Curtii.

★ **Erăș feerie.** Dl Bettelheim a presintat comitetului Teatrului Național o feerie prelucrată sub titlul: „Sacnitala”. Noi ne bucurasem, că teatrul din București a părăsit genul acesta, care nu se potrivește 'n cel al tîului teatru al țării. Piese de aceste ar trebui să se jôce 'n teatrul „Dacia” și nu 'n „Teatrul Național”.

★ **Concert.** Dl Dumitru Popovici va da marți în 11/23 decembrie un concert la București în sala Ate-neului, supt patronagiul reginei. Dnii Dimitrescu, Milde și alții vor da concursul lor.

C e e n o u ?

Dl George Barițiu a fost achitat unanim în procesul seu de presă, de cătră curtea cu jurați în Sibiu!

★ **Sciri bisericesci.** Pr. Ssa părintele episcop al Aradului Ioan Metian a petrecut luna trecută în Oradea-mare, unde a presidiat la alegerea a doi protopopi. Astfel s'a ales protopop al Ocurișului părintele Petru Suciu, asesor referent la consistoriul oradan; protopop al Crișului repede fostul administrator părintele Teodor Filip. Protopopul Aradului se va alege la 9 jan. st. n. Tot cu această ocașiune Pr. Ssa a predat

cu solenitate părintelui protopop Petru Suciu ordinul crucea de merite cu corônă de aur, ce Maj. Sa i conferise.

★ **Ateueul Român din București** a deschis și-ful conferințelor sale literare în duminica trecută. Președintele acestei Societăți, dl C. Esarcu a ținut un discurs prin care a arătat progresele realizate pân'aci de Ateueu și a vorbit despre programa lui viitoare, între altele despre silințele ce-și dă spre a puté innălță un frumos edificiu al artelor. Apoi dl Hășdău a ținut o conferință asupra raporturilor dintre limba și inteligența poporului român. Duminica viitoare dl N. At. Popovici va vorbi despre Crisa monetară.

★ **Prelegeri publice.** A doua prelegere publică în Sibiu se va ține în duminica viitoare; cu asta ocașiune dl Z. Boiu va prelege despre elementul național în educațiune. Prelegerile se țin în localul casinei române; vinitul e destinat pentru fondul proiectatei școli centrale gr. or. române din Sibiu. — A doua întrunire literară în Brașov s'a ținut joi la 11 dec. st. n. De asta-dată dl dr. N. Pop a vorbit despre femeie ca purtătoare a civilizațiunii. Dl I. C. Panțu a cetit o scrisore a lui V. Alecsandri cătră Ion Ghica, precum și o epistolă a acestuia cătră V. Alecsandri. Dl A. Barsean a cetit copia de pe natură „Cocóna Nastasia” de Iacob Negruzzi.

★ **„Julia” rediviva.** Guvernul a disolvat societatea de lectură „Julia” a tinerimei române dela universitatea din Cluș. Noi nu sîntem diar politic, nici nu vom intră dar în aprețuirea politică a faptului; ca fôie literară, constatăm însă cu durere, că după ce profesorul de limba și literatura română dela acea universitate a primit concediu pe 1/2 de an și după ce acuma „Julia” s'a disolvat, tinerimea dela universitatea din Ardeal nu mai are privilegii să potă studiă limba și literatura română . . . Aflăm tocmai acuma, că tinerimea română dela universitatea din Cluș vré să inființeze o societate nouă. Statutele acesteia se redactéză de cătră o comisiune.

★ **Necrolog.** *Ilie Caltium*, unul din preoții cei mai bătrâni ai diecesei Caransebeș, a incetat din vieță la 10 dec. st. n. în comuna Pernova, unde dânsul a servit ca preot 68 ani, a trăit 94 ani.

Călindarul săptămănei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminica 28 după Rusale. Evang. 13 dela Luca, v. 3, a inv. 6.					
Duminică	9	28	Zămis. sf. Ana	7 47	4 10
Luni	10	29	Șta Mina	7 47	4 10
Martți	11	30	Cuv. Daniel stălp.	7 47	4 11
Mercuri	12	31	† Sf. Spiridon	7 48	4 11
Joi	13	1	Păr. Axentie	7 48	4 12
Vineri	14	2	Muc. Tirs	7 49	4 12
Sâmbetă	15	3	Mart. Elefterie	7 49	4 13

☛ A apărut tocmai acuma

☛ edițiunea a treia ☛

din

Călindarul lui Păcala pe 1885

cu multe glume și ilustrațiuni.

Prețul 40 cr.

A se adresă la administrația „Familiei”.

Proprietar, redactor respunțător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală.